

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

6. An Principes ineundo foedera cum Turcis, vel Hæreticis incidant in censuram Bullæ Cœnæ, vel saltem peccent mortaliter? Ex part. 10. tr. addit. 2. res. etiam 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

cum Principes Catholici milites hæreticos, & infideles ad sua castra admittunt: nisi enim certa disciplina eos coerceat, etiam quæ fidei Catholicæ sunt non raro conculcant, & hæc omnia docet Marchant. vbi supra. Et quia Codex huius viri docti non ita facile invenitur, ponam etiam id, quod asserit in *Tractat. 2. tit. 2. sect. 6. quæst. 3. dub. 1. fol. 105.* sic itaque ait. Dicant quicquid volunt in hac Politici huius temporis, qui materiam status à materia fidei separare tentant. Vbi enim actiones ex circumstantiis certè concomitantibus hæresi coniunguntur, speculationes suas mihi suppeditant, sed Praxis illas coram Deo, & Christo Iesu condemnat: Deus enim non irridetur. Explico exemplo, quod ipso experimento vidimus: Præstamus, inquit auxilium, & arma hæreticis in materia civili, & status, seu Politicæ, Hæresi non fauimus. Hæresis enim à materia status fermiter. Propositio speculationi concludit, si cum vniuersalibus, & Idæis Platonis in cornu Lunæ remaneat: Dic, age dum, mihi; Hæretico contra Catholicum auxilium præbes in materia status, & Politicæ, quem scis, & experitis, quocumque suis armis, & tuis auxiliariis Copiis pertingit, Christum, Ecclesiam, Fidem Catholicam aut expellere, aut perdere; Synagogam Satanae introducere, Tempia Sacra profanare, Sacerdotes fugare, aut opprimere: quin imò in tuis propriis Copiis auxiliariis, Sacerdotes, & Exercitium Catholicæ Religionis non permittere. Separa mihi ista in praxi: & cum illa sic certè, & infallibiliter contingant; vnum ab alio actu remoue, & intentionem tuam salua, si potes, eorum Deo, & hominibus. Quod si philosophari velis, agnosce: Quod qui scienter, & deliberatè ignem in domum iniicit quo se it infallibiliter arsuram, incendiarij culpam etiam coram iudice quolibet non enadet, & si allegaret milles se non intendisse domum comburere. Agnosce, quod qui scienter applicat causam, ex qua infallibiliter, & certè, & si non necessario effectus sequitur: effectus illi imputandus sit. Aut permittit, vt ardentem facem turæ barbæ applicem cum intentione non comburendi. Si Theologos consulas, qui aliter fortè respondeant; Atrioi sunt, & Pythones è ventre loquentes, non Theologi. Hæc Marchant, Frustra igitur asserimus causas dari, ob quas Reges fœdera cum hæreticis contrahant, illisque faucant; auxiliaque mittant Principibus, non quia hæreticis, sed quia principibus bellum, vt credunt, aliàs iustum gerentibus; in quo gerendo, si quid aduersus Religionem comitatur; esse id extra suam intentionem asserunt, atque contingere per accidens. Hoc argumentum ex superius dictis reicitur: & solide refellit illud nouissime doctus, & amicissimus Zipræus in *Indice lib. 4. cap. 11.* & in hiatu Cassani obstructo *lib. 3. cap. 3.*

RESOL. VI.

An Principes, inuendo fœdera cum Turcis, vel Hæreticis, incidant in censuram Bullæ Cœnæ, vel saltem peccent mortaliter? Ex part. 10, tr. 2. addit. Ref. 6.

§. 1. Nec aduersus superius dicta valet dicere posse aliquos Principes fauere hæreticis, non vt hæretici sunt, sed tantum in materia civili, & politica, & idè in censuram Bullæ Cœnæ non incidere si quis eorum faueat Hæretico, non tanquam Hæretico, sed affectu à liquo humano, aut temporali, vt docet Toletus *lib. 1. cap. 19.* Sayrus de *Censur. lib. 3. cap. 5. num. 3.* Farinacius de *Hæresi, quæst. 1. & 2. n. 132.* Sanchez in *Somma lib. 2. c. 10. n. 5.* Bonacina *disp.*

2. de *Censuris, q. 5. punct. 3. n. 2.* Non inquam hoc valet dicere: sed contrarium sentiendum est, quia si auxilium impendis hæretico, cedens necessariò in hæresis fauorem, absolutè vis in executione hæresi illius fauere, quia fauor hæresis omninò consistit in illo auxilio præstito, neque impeditur ex alia vniuersaliori intentione, si eam fortè habeas: ergo verè dicendus es fauere hæretico, vt hæreticus est, quoties faues, illius hæresi. Secundò probatur ex variis textibus in tit. de Hæreticis in quibus solus fauor hæretico factus, cedens in fauorem hæreticæ prauitatis, at edicitur, vt fauoriam Hæresis constituat, neque alia intentio formalis requiritur. Cõstat hoc ex *cap. accusatus, §. Sacerdotes de Hæreticis in 6.* Vbi Sacerdotes, & alij Clerici impediunt Inquisitionis officium, compesci possunt tanquam fautores hæretici, cum non sit dubium, inquit textus, eos, ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis. Item ex *cap. commissi*, vbi conferens beneficium hæretico cognito, etiam si consanguineus sit, priuatur beneficiis, & alias penas incurrit. Et idem est de recipiente ab hæretico, ex *cap. Quicumque*. Quia in his fauor hæresi præstat, etiam si non animo vltimatè, & formaliter illi fauendi fiant. Neque Doctores, quos allegat Sanchez, intentionem ipsius probant: solum enim dicunt necessarium esse ad fauoriam, vt hæretico faueas, vt hæreticus est: quod abudè præstat, quoties vis auxilium cedens in fauorem hæresis, illi præstare: vis enim tunc illi fauere, vt hæreticus est, etiam si non faueas illi, quia est hæreticus, sed quia est consanguineus. Et hæc omnia tenet, & docet Suarez de *fide disp. 24. sect. 1. num. 9.* & post illum Caltrus Palaus *tom. 1. tract. 4. disput. 3. punct. 5. num. 9.*

2. Sed dato, & non concessio quod in casu de quo loquimur, Principes non inciderent in censuras Bullæ, finitè tamen dicendum est peccare contra præceptum naturale: nam ad peccatum contra id, quod debeo Religioni Catholicæ, parum refert quod ego agam ex affectu contra fidem, si tamen ago id quod cedit contra fidem. Sicut ad peccatum iniustitiæ parum refert, quod non auferam alienam pecuniã ex effectu iniustitiæ, si tamen ex alio fine v.g. gula, vel auaritiæ eam aufero, idem enim nocuum in infero Catholicæ Ecclesiæ, quando faueo, & conseruo hæreticos ex affectu lucri, Amicitia, ac quando ex affectu erga hæresim: ergo in vtroque casu pecco grauitèr contra præceptum naturale quo debeo protegere Catholicam Religionem.

3. Nec obstat, si dicant se defendere, & fouere hæreticos, vt hac ratione caueant sibi, & tueantur se à Principe aliquo Catholico potentiori: hoc, inquam, non satisfacit, quia bonum commune Religionis; est ordinis valde superioris: ratio autem politica est multò inferior; quæ cum tanto Ecclesiæ Catholicæ detrimento non debet attendi. Docent enim Lessius *lib. 2. de Iustitia cap. 9. dub. 8. numer. 41.* Marquez in *Gubern. Christi lib. 1. cap. 8.* Cuença de sui defensione *lib. 4. quæst. 1. num. 13.* & Theologi communiter hominem prinatum qui à Principe iniuste inuaditur, non posse in sui defensionem Principem occidere, si ex morte Principis sequatur magnum Reipublicæ detrimentum, quia damnus illud publicum debet præferri iacturæ propriæ vitæ, Docent etiam Lessius *ibid. 9. num. 60.* & alij passim, non posse aliquem defendere se ab iniusto aggressore, si non potest aliter occidere aggressorem, nisi occidendo simul obiter infantem non baptizatum, quia salus spiritualis illius pueri debet anteponi iacturæ meæ vitæ corporalis. Videant nunc Principes, an debeat præferri ratio quadam politica, & timor humanus, quæra fingimus, iacturæ temporalis futuræ, & detrimento

Sup. hoc infra in Ref. 7. 8. Et non deieram, & in tom. 5. tr. 12. Ref. 21. §. Notandum est, prope finem à vers. Ex his inferatur.

Sup. hoc in tom. 8. tr. 5. Ref. 17.

Et sup. hac occasione aggressoris in tom. 8. tr. 5. ex doctrina Ref. 18. signanter §. Sed ego cursum in fin.

detrimento præfenti, certo, & communi Religionis Catholicæ: cuius bonum est adeo superius, ut debeat etiam cum iactura nostræ vitæ procurari.

4. Nec est iusta causa excusationis, si quis iudicet id expedire ad suum statum augendum, aut conservandum; eò quod ea ratione minuat Amuli sui potentiam; nisi prius probet suum statum pluris esse Religione Christiana; ac salute, tot milium animarum, atque adeo Christi sanguine, quo illæ emptæ sunt. Quod optimè observavit individualiter Coninch. *disp. 31. de bello dub. 7. n. 102.* Hurtadus de Mendoza *vol. 2. disp. 169. section. 9. §. 78.* Caspensis in *curfu Theologico tom. 2. tractat. 17. disputat. 7. sect. 1. num. 13.* ergo, &c.

RESOL. VII.

An Summus Pontifex possit sub censuris prohibere Principibus, ne bellando supradicta fœdera cum Turcis, vel Hæreticis contrahant?

Idem est si bono spirituali Ecclesia expediat, Principes desistere ab aliquo bello. Ex part. 10. tract. 2. addit. Refol. 7.

§. 1. **V**erum, si pro coronide huius disceptationis aliquis curiosus inquirat, an possit Pontifex Principibus prohibere, ne bella gerant, de quibus supradictum est illicita esse; & illi teneantur obedire Respondeo cum *Dualio in 2. 2. tract. de Charitate quest. 16. art. 2.* & alijs: quod licet absolute in materia bellorum dicendum sit Principes Christianos nõ posse ex iustitia ad Tribunal Pontificis vocari, cum in eos Pontifex potestatem temporalem non habeat sed tantum spirituale: & posse quidem inuitare, & monere ipsos Principes ad pacem; & aliquando se benignè tamquam Arbitrum, seu potius amicabilem Compositorem, ut aiunt, offerre, aut se interponere, non autem ut Iudicem se in ipsos constituere; adeo ut si se ipsum, iudicem constitueret, non teneretur Princeps à bello, quod iam est aggressus, aut quod paratus est aggredi, abstinere: Tamen hoc non obstante, firmandum est, si bellum, de quo loquimur, vergeret in damnum Catholicæ Religionis, posse Pontificem inhibere Principibus, ne amplius illud gerant. Et ita nouissimè firmat Columbus de Hierarchia Angelica, & humana. *Bossius in moral. lib. tom. 1. part. 1. §. 30. n. 1068.* & idem docet *Dicastillus de Iustitia lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 16. §. 4. num. 329.* ubi sic ait: [Non licet Bellum, imò erit contra charitatem debitam bono communi, si quis putet minuendam esse Religionem Christianam, & inde euasuros, superiores, & potentiores Ecclesiæ hostes; timeaturque nostra inuasuros, & occupaturos, in his enim casibus debet Princeps Christianus læsus cedere suis commodis, ne Religio ita grauius patiatur ad idque præstandum compellere potest Pontifex etiam sublata iuris bellandi facultate.] Ità ille. *Vi de etiam Anguianum de legibus lib. 2. cap. 17. n. 79.* & me citato *Bordonum in Consil. Regul. tom. 2. ref. 66. num. 34.* Sotum in *4. disp. 25. quest. 2. art. 1. concl. 4.* Et ideo *Ioannes VVigers in 2. 2. D. Thome qua. 40. art. 1. dub. 1. num. 22.* optimè sic ait: Dicendum Principes Christianos absolute non teneri saltem ex iustitia ad Pontificis Iudicium causas suas referre, quamdiu ipse non interposuerit auctoritatem suam, exigente hoc spirituali bono fidelium, & Ecclesiæ: non enim directè in temporalibus, vel in temporalium administratione, aut gubernatione subduntur Pontifici; sed tantum indirectè, quatenus id necessarium est ad spirituale bonum Ecclesiæ, & ad fidei, ac Religionis

Sup. hoc in
Ref. not. seq.

conservationem. Quod si in vim indirectæ huius potestatis Pontifex ex iusta consideratione malorum quæ in spiritualibus impendent Ecclesiæ, & fidelibus, interponat se, & causam ad se reuocet, inhibendo, bellum; tenebuntur Partes audire, & obedire; alioquin non tantum peccabunt, sed etiam iniuste bellabunt aggressores; qui noluerint acquiescere, atque adeo ad reparationem damnorum, quæ ex bello sequutura sunt, obligabuntur. Hæc *Wigers;* cui adde *Castrum Palaum, Suarez, Valentiam, Coninch, Hurtadum, & Lorcam,* quos ego citavi in *part. 6. tract. 4. resol. 2. asserentes,* quod si bono spirituali Ecclesiæ expediat Principes desistere ab aliquo bello, posse Papam præcipere, & illos per excommunicationem terretre, ut à bellando desistant, licet ad evitanda maiora mala necesse sit, ut Pontifices in hoc aliquando prudenter dissimulent, ut obseruat *Bossius in mor. tom. 1. p. 1. tract. 1. §. 30. num. 1044.* *Freytas de Imperio Asiatico, cap. 7. num. 5.* *Cunus de Indis Relett. §. num. 3. prop. 3.* *Villalobos in Summa tom. 2. tract. 5. diff. 4. num. 7.* & *Molina de Iustitia tom. 1. tract. 2. disp. 102.* Itaque, ut receptui canam ex omnibus superius dictis in hac disceptatione, concludendum est. Primo, quod licet secundum se non sit illicitum Principibus Christianis inire fœdera cum infidelibus, & hæreticis, vocando illos in bello iusto etiam contra Christianos, tamen praxim hæc sententiæ vix deducti potest propter scandala euenitura, experientia teste. Secundo, grauius peccare Principes, qui sine affectu ad hæresim, sed propter alios fines politicos, & humanos præstant auxilium Republicæ, vel Principibus hæreticis, iis circumstantiis, quibus ea de causa necesse est Hæresim maiores vires accipere cum grauisimo Catholicæ Religionis detrimento.

2. Verum in fine huius Tractatus, pro reuerentiæ & affectu quem debeo erga Catholicos Reges meos, in eorum defensionem non grauior apponere id quod posset aliquis dicere, Inuictissimum scilicet *Carolum V.* fuisse vsum in suo exercitu Germanis hæreticis, & fœdus contraxisse cum *Henrico VI III.* Anglorum Rege hæretico, & Ecclesiæ hoste insensissimò. Deinde nostris temporibus visum est *Chalotici* exercitibus *Philippi III.* & *IV.* ac *Ferdinandi II.* Imperatoris adiunctas fuisse hæreticorum copias. Respondeo enim breuiter, *Carolus V.* *Philippum III.* & *IV.* cum *Ferdinando II.* licet exercitibus suis hæreticos coniunxisset, quia non est reprehendendus Princeps Christianus, qui sibi subditis infidelibus, aut hæreticis in bello vitur. Quandoquidem, & illi ratione subiectionis tenentur pro Republica tuenda pugnare, & Princeps iure Dominij eorum operam valet expetere: alioquin multi hodie piissimi Principes, quia ditionem hæresibus in quinatissimam habent, reprehendendi essent, quod in exercitibus suis hæreticos tolerarent, cum tamen nequeant aliter pugnare. Et ità ex his rationibus optimè asserit *Dominicus Pueronius in Comment. ad Bullam. Cæna. cap. 7. §. ad Saracenos, Turcas, &c. num. 17. fol. mibi 393.* non esse reprehendendum *Carol. V.* & alios ubi supra: quod hæreticis Germanis sæpius in bello vti fuerint. De fœdere autem inito à *Carolo V.* cum *Henrico VIII.* libet mihi apponere hic verba *Patris Hurtadi de Mendoza* sic asserentis, *vol. 1. de fide disp. 76. sect. 4. §. 159.* Ad exemplum *Caroli V.* Regis Hispaniæ, qui *Cæsarianas Aquilas* adiunxit *Anglico Leonis,* inito fœdere cum *Henrico Octauo hæretico,* tunc publicè denunciato, respondeo, id effectum *Numine* providente, ut qui *Turcico gladio* ceciderat *ba-*
prizatos, hæretico puniretur flagto. Nec *Hispanus*
opera